

УДК 378.147:786.2

**МОТИВАЦІЯ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЯК ХАРАКТЕРИСТИКА СПРЯМОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Ростовська І. О.

У статті висвітлено особливості мотивації музично-виконавської діяльності, яка розглядається як найбільш істотний чинник, що характеризує спрямованість особистості майбутнього вчителя музики. Зроблено висновок, що формування художньо-пізнавальних та процесуально-змістовних мотивів музично-виконавської діяльності сприятиме як ефективнішим результатам цього процесу, так і розвитку особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва, її прагненні до самоактуалізації.

Ключові слова: мотив, мотивація, мотиваційна сфера, музично-виконавська діяльність, спрямованість особистості, самоактуалізація.

В статье освещены особенности мотивации музыкально-исполнительской деятельности, которая рассматривается как наиболее существенный фактор, характеризующий направленность личности будущего учителя музыкального искусства. Сделан вывод, что формирование художественно-познавательных та процессуально-содержательных мотивов музыкально-исполнительской деятельности будет способствовать как более эффективным результатам этого процесса, так и развитию личности будущего учителя музыкального искусства, ее стремлению к самоактуализации.

Ключевые слова: мотив, мотивация, мотивационная сфера, музыкально-исполнительская деятельность, направленность личности, самоактуализация.

The chosen theme is topical because it develops one of the fundamental problems of modeling a music mastering motivation in theory and practice of musical pedagogy. It causes the necessity of learning the motivation of musical performance activity to form the higher levels of personality's motivational orientation of the future music teacher.

The purpose of this article is revealing the problem of motivation of musical performance activity as a characteristic of future music teacher's personal orientation, finding ways to achieve higher levels of motivation activities to realize the social importance of music teacher's role, his or her personal responsibility for the preservation and development of national musical culture.

If the dominant role in the motivation structure of personality's musical performance activity will occupy the highest motives, such as the desire for self-improvement and self-actualization, so personality's activities will be filled with a deep sense of service to the higher ideals.

Musical performance activity should be permeated with a kind of life-giving energy, the establishment of a special interaction with the audience in concerts activities as well as in the future music lessons. This will be possible only at the level of creative vision and implementation of spiritual ideas, provided the maximum possible disclosure of unique beauty and depth of the musical art.

Key words: motive, motivation, range of motivation, musical performance activity, personal orientation, self-actualization.

Актуальність обраної теми зумовлена значущістю розробки однієї з фундаментальних у теорії і практиці музичної педагогіки проблеми формування мотивації оволодіння музичним мистецтвом. У філософському розумінні мотиви – це спонуки людської діяльності, зумовлені об'єктивними потребами. Мотиви виконують спонукальну, спрямовуючу, контролюючу, коригуючу та смислоутворюючу функції, безпосередньо передують конкретній поведінці людини й органічно пов'язані з нею [8, с. 402]. Мотив є важливим компонентом у структурі людської діяльності, без нього неможливо розкрити її психічну природу. В змісті й характері мотиву розкривається сенс, який мають для людини її власні дії і вчинки, їх життєве значення.

Мотивація музично-виконавської діяльності вміщує в собі багато складових (суспільні ідеали, цілі, смисл оволодіння музичним мистецтвом, його мотиви, потреби, емоції, оцінки, художні смаки, цінності, інтереси тощо), що постійно змінюються і вступають у нову взаємодію один з одним. Тому становлення цієї мотивації – це не просте зростання позитивного або негативного ставлення до оволодіння музичним мистецтвом, а ускладнення структури мотиваційної сфери особистості, встановлення нових, більш складних зв'язків між спонуками цього процесу. Це зумовлює необхідність вивчення мотивації музично-виконавської діяльності з метою формування вищих рівнів мотиваційної спрямованості особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Зазначимо, що до проблеми мотивації музично-виконавської діяльності зверталися такі відомі вчені в галузі музичної педагогіки та психології, як: Л. В. Балачивадзе, Л. А. Баренбойм, Л. Л. Бочкарьов, А. А. Готсдінер, В. В. Медушевський, Є. В. Назайкінський, Г. Г. Нейгауз, Р. Ф. Сулейманов, Ю. А. Цагареллі та інші. Однак багато важливих питань стосовно цієї проблеми залишаються невирішеними. За допомогою яких шляхів і методів можна досягнути вищих рівнів мотивації музично-виконавської діяльності? Як привести студента до усвідомлення суспільної значущості ролі вчителя музичного мистецтва? Зрозуміло, що відсутність поглиблених досліджень означеного феномену істотно позначається на якості підготовки студентів до подальшої професійної діяльності.

Мета даної статті полягає у розкритті проблеми мотивації музично-виконавської діяльності як характеристики спрямованості особистості майбутнього вчителя музики та у пошуку шляхів до досягнення вищих рівнів мотивації цієї діяльності, до усвідомлення суспільної значущості ролі вчителя музичного мистецтва, його особистої відповідальності за збереження та розвиток самобутньої національної музичної культури.

Мотиваційна сфера кожної особистості виступає як складна мінлива структура, яка складається з різних спонук, де місце домінуючого мотиву посідають то одні, то інші спонуки залежно від зовнішніх та внутрішніх стимулів. Мотиви становлять певну ієрархічну систему: одні з них – провідні, визначальні, інші – другорядні, підпорядковані. Крім того, вони різняться між собою широтою змісту, стійкістю, тривалістю дії, ступенем усвідомленості і тому мають різну спонукальну силу. Зміни в ієрархії провідних мотивів змінюють структуру мотивації, засвідчуючи появу нових смислів і спрямованості активності особистості. Чим більше в людини різноманітних мотивів, тим більш розвиненою є її мотиваційна сфера. Тобто музично-виконавська діяльність, як і будь-яка інша діяльність є полімотивованою, оскільки спонукається не одним, а багатьма мотивами. Розуміючи мотиви, які спонукають особистість до активності, можна цілеспрямовано впливати на його поведінку й діяльність, підсилюючи дію одних і послаблюючи дію інших (небажаних) мотивів.

Провідним у структурі мотивації є компонент переживання студентом особистісного смислу музично-виконавської діяльності. Таке переживання, на думку Л. Бочкарьова, виникає як результат переломлення музичних впливів у системі життєдіяльності особистості, в його актуальних потребах, ідеалах, реальних і потенційних можливостях, близьких і перспективних цілях, тобто в тому, що складає психологічне ядро його цілісної особистості і визначає план її мотиваційної сфери [2, с. 56]. Цей суб'єктивний аспект естетично спрямованого особистісно-смиислового ставлення до музики насамперед охоплює емоційну сферу людини.

Урахування цієї особливості сприятиме виявленню в кожному конкретному випадку причин зниження мотивації до музично-виконавської діяльності. Ними можуть стати невдалий вибір репертуару; авторитарні методи викладача і невміння створити сприятливу навчальну взаємодію на уроці чи репетиції; низька поінформованість студента щодо стильових та жанрових особливостей музичного твору; невпевненість у своїх можливостях; страх перед публічним виконанням тощо. Викладачі музичних дисциплін вищих навчальних закладів педагогічного напрямку мають скеровувати свої зусилля на те, щоб допомогти студенту здійснити перехід від зумовленості його музично-виконавської діяльності зовнішніми мотивами, такими як: отримання диплому про вищу освіту чи складання іспиту, одержання стипендії чи

відзнаки на конкурсі, схвалення з боку викладачів, задоволенню потреби в сценічному самовираженні тощо до вищих потреб та мотивів особистості.

Згідно з теорією А. Маслоу, найвищий рівень потреб – це потреба у самоактуалізації, що спонукає людину до діяльності, в якій вона може максимально розкрити свій духовний і творчий потенціал, реалізувати свої цілі, здібності, розвиваючи власну особистість.

Якщо домінуючу роль у структурі мотивації музично-виконавської діяльності особистості будуть займати вищі мотиви: прагнення до самопізнання, самовдосконалення та самоактуалізації особистості, то така діяльність особистості наповнюється глибоким смислом служіння вищим ідеалам. Це втілення любові до музичного мистецтва і світу через творчу самореалізацію, прагнення до художньо-естетичного самовдосконалення, бажання передати слухачам всю красу і глибину художнього змісту музичних творів.

Відомо, що студенти з переважанням художньо-пізнавальних та процесуально-змістовних мотивів із більшим задоволенням включаються в творчу діяльність, беруть активну участь у концертах та конкурсах, захоплені самим процесом розучування і виконання музичних творів, глибоко і всебічно вивчають предмети зі спеціальності, наполегливо вдосконалюють себе у музично-виконавській діяльності, мають адекватну самооцінку своїх можливостей, усвідомлюють значущість музично-виконавської діяльності як важливої частини своєї майбутньої професії.

Спрямованість особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва до самоактуалізації виявляється як прагнення до розширення власних професійних знань, умінь і навичок та до подальшого розвитку художньо-естетичного світогляду та духовного самовдосконалення.

Музично-виконавська діяльність як на концертних виступах, так і на майбутніх уроках музичного мистецтва, має бути пронизана своєрідною животворчою енергетикою, встановленням особливої взаємодії зі слухачами. Це стане можливим тільки на рівні творчого бачення і втілення духовної ідеї та художнього образу музичних творів, за умов максимально можливого розкриття унікальної краси та глибини мистецтва музики. Адже саме воно є саме тим невичерпним джерелом пізнання гармонії навколишнього світу і самої себе, що допомагає розкрити духовний потенціал кожної особистості, наповнити її буття вищим смислом.

Пізнання вищих мотивів музично-виконавської діяльності особистості у процесі фахової підготовки, осягнення нею смислу обраної професії; усвідомлення власної ролі у процесі збереження та розвитку самобутньої національної культури, у передачі підростаючому поколінню духовних ідей музичного мистецтва через ознайомлення з кращими зразками світової музичної спадщини веде до самовдосконалення та самоактуалізації особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Література

1. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей / Д. Б. Богоявленская. – Москва : Академия, 2002. – 320 с.
2. Бочкарев Л. Л. Психология музыкальной деятельности / Л. Л. Бочкарев. – Москва : Классика XXI, 2008. – 352 с.
3. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Евгений Павлович Ильин. – СПб. : Питер, 2008. – 512 с. – (Мастера психологии).
4. Маслоу А. Мотивация и личность / Абрагам Маслоу. – СПб. : Питер, 2003. – 479 с. – (Мастера психологии).
5. Медушевский В. В. Интонационная форма музыки / Вячеслав Вячеславович Медушевский. – М. : Музыка, 1993. – 256 с.
6. Сулейманов Р. Ф. Направленность личности музыканта – инструменталиста к музыкальной деятельности / Рамиль Фаилович Сулейманов // Искусство и образование. – 2004. – № 4.
7. Цагарелли Ю. А. Психология музыкально-исполнительской деятельности / Юрий Алексеевич Цагарелли. – СПб. : Композитор ; Санкт-Петербург, 2008. – 367 с.
8. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. – К. : Вид-во УРЕ, 1986. – 798 с.